

„Dočasní“ polští pracovníci v Anglii

Kristina Chocholáčková

Abstrakt:

Anglická oblast Devon se během několika posledních let stala novým domovem pro tisíce Poláků. Nově příchozí z Polska dnes tvoří nejpočetnější zahraniční komunitu. Jejich integrace do anglické společnosti ale není vždy bezproblémová.

Obyvatelé klidného statisícového města Exeter v Devonu si poslední roky mohli povšimnout několika nových polských obchodů, škol, či dokonce polského filmového festivalu.¹ Poláků sice od propuknutí ekonomické krize moc nepřibývá, mnoho se jich ovšem ve městě usadilo v průběhu předchozích let. Některým se podařilo najít si stálou práci a Anglii pojali za svůj nový domov. Velká část Poláků ale svůj pobyt na ostrově pokládá za dočasnou záležitost a vykonává krátkodobá zaměstnání, zprostředkovaná většinou pracovními agenturami, což může významně znesnadnit jejich integraci do většinové společnosti.

Za prací do Devonu

Devon je bohatý zemědělský region s nízkou nezaměstnaností,² ve kterém se zaměstnavatelé do nedávného propuknutí krize sháněli po pracovních silách, zejména na obsazení nekvalifikovaných pracovních pozic. Otevření pracovního trhu novým členským zemím Evropské unie v roce 2004 proto zaměstnavatelé přivítali – pracovní síly z Polska zaplnily místními neoblíbená zaměstnání, jako jsou sklizení ovoce a zeleniny, práce u pásů, úklid, apod. V tomto tradičním koutě Anglie se tak během několika let vytvořila významná polská komunita, která svým počtem převýšila ostatní národnostní skupiny.

Ve Velké Británii dnes žije oficiálně přes půl miliónu Poláků, z nichž převážná část do země dorazila mezi lety 2004 a 2009 z ekonomických důvodů.³ Zájem Poláků o práci v Británii v posledních dvou letech ale značně klesl. „V důsledku krize a posílení polského zlotého oproti britské libře o polovinu se dá předpokládat, že masový příliv Poláků do Británie bude

¹ <http://www.polishfilmfestival.exeter.pl/>,

http://www.bbc.co.uk/devon/content/articles/2008/02/14/polish_saturday_schools_feature.shtml

² Nezaměstnanost v Devonu v únoru 2010 byla 3.2%, <http://www.exeter.gov.uk/index.aspx?articleid=979>

³ <http://www.statistics.gov.uk/cci/nugget.asp?id=2369>, staženo 20.3.2010

nadále oslabovat,“ vysvětluje profesor ekonomie Trojanowski z University of Exeter.⁴ S rostoucí nezaměstnaností od propuknutí krize se navíc polští pracovníci ve Velké Británii stali terčem kritiky. Pracovní agentury totiž často upřednostňují pracovitě Poláky na úkor dalších národnostních skupin, což vede k nepoměrnému zastoupení polských jedinců v agenturách.⁵ V praxi to vypadá tak, že zaměstnávání přes pracovní agentury je víceméně polskou záležitostí.

Práce přes agentury přitom skrývá mnohá úskalí. Magdalena Woodová z organizace CVS (Council For Voluntary Sector), jež mimo jiné poskytuje pracovní-právní poradenství, poukazuje na nejistoty spojené s nepřímým zaměstnáním bez záruk.⁶ Vzhledem k tomu, že polští pracovníci mohou být pracovními agenturami zkráceni o svá práva, organizace CVS již po několik let nabízí bezplatné právní poradenství v polském jazyce. Někteří z jejích klientů ani nevědí, že mají nárok na minimální plat. „Pracovní agentury zajišťují spíše krátkodobé práce a své zaměstnance často vykořisťují. Smluvní podmínky jsou pro polské pracovníky nevýhodné, protože je připravují o sociální dávky a odčítají jim různé nezákonné poplatky z platu,“ říká paní Woodová, „jednou jsme se dokonce na výplatní pásce jednoho zaměstnance dočetli, že agentura si nechala proplácet náklady za neexistující členství v odboru.“⁷ Zásadním problémem ovšem zůstává, že polští pracovníci se i při odhalení takových nezákonných aktivit většinou bojí svá práva vymáhat. Buď ze strachu o ztrátu zaměstnání, nebo kvůli nedostačující znalosti anglického jazyka.

Angličtina či polština?

„Polští pracovníci se z velké části potýkají s neznalostí jazyka, britská vláda v oblasti výuky jazyka přitom vynaložila mnoho sil,“ vysvětluje Woodová z CVS. Jazyková škola Exeter College po několik let nabízela výuku angličtiny pro cizince zcela zdarma. V roce 2007 se ovšem vláda rozhodla bezplatné kurzy jazyka ukončit, místo nich představila dotovaný program „Angličtina na pracovišti“ („English at Work“), jehož cílem bylo zajistit základní znalost jazyka pro všechny migranty s povolením k trvalému pobytu.⁸ Realita je bohužel složitější pro polské dělníky pracující přes agentury. Ti nejsou pod přímou zodpovědností zaměstnavatele a kvůli střídajícím se směnám či krátkodobým zaměstnáním se na kurzy málokdy dostanou. K dalším nevýhodám zaměstnání přes agenturu patří podle Woodové to, že pracovníci nemají možnost profesního růstu či přímou ochranu zaměstnavatele.

Ne všichni polští pracovníci jsou ovšem zaměstnáváni přes agentury. Za příklad zaměstnavatele nevyužívajícího agenturních služeb může posloužit autobusová společnost Stagecoach Devon, která dnes zaměstnává asi padesát polských řidičů. Ředitel společnosti

⁴ Rozhovor s panem Trojanowským se uskutečnil 11.3. 2010, University of Exeter, School of Business

⁵ Pracovní agentury někdy dávají přednost Polákům před místními, více na <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/6407765/British-factory-accused-of-discrimination-after-job-advert-asks-for-Polish-speakers.html>, <http://www.personneltoday.com/articles/2009/03/16/49826/hull-recruitment-agency-places-only-polish-workers-in.html>, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/wales/south_west/7108143.stm

⁶ Rozhovor s Magdalenou Wood se uskutečnil 1.2.2010, CVS, Exeter

⁷ Zmedializované příklady o vykořisťování lze dohledat na <http://www.guardian.co.uk/uk/2005/jan/11/immigration.foodanddrink>
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/business/6977500.stm>

⁸ Více informací na <http://www.guardian.co.uk/education/2007/oct/16/tefl.immigration>

Thomas Spencer vzpomíná na nedostatek pracovních sil v roce 2006, který vedl k rozsáhlému náboru řidičů ve Varšavě.⁹ I když polští pracovníci museli splnit jisté požadavky jazykové způsobilosti, zaměstnavatel jim kromě ubytování zajistil i lekce angličtiny. „Polští řidiči jsou velmi snaživí, mnozí z nich se nechali dále vyškolit,“ podotýká Spencer. Ačkoliv někteří odešli za lepšími platy do větších měst, vrátili se domů, nebo si našli jinou práci, většina z nich se v Anglii úspěšně usadila i se svými rodinami. Dnes ředitel nedá na „své polské kluky“ dopustit a doufá v možné opakování náborů v budoucnosti. Integraci Poláků považuje za úspěšnou a dokonce nadšeně popisuje oblíbenost místních polsko-anglických fotbalových utkání, při nichž si polské družstvo získalo mnohé fanoušky.

Polská soudržnost

Dobrou pověst si získávají i polské obchody, v nichž jde na odbyt především polský chléb, sladkosti, klobásy, a kefír. „Polský chléb sklízí takový úspěch, že jej musíme objednávat čím dál víc,“ přiznává prodavačka Gosha, původem z Katowic.¹⁰ Chléb se denně dováží nejen z Birminghamu, ale hlavně z místní pekárny, jež si osvojila i původní polskou recepturu. Gosha si prodávání v obchodě pochvaluje. Donedávna totiž pracovala na noční směny ve fast-foodu v centru města, což nebylo s ohledem na časté bitky mezi opilou britskou mládeží zrovna příjemné. Po takových zkušenostech je k Britům rezervovanější, jsou prý „jiní“ a postrádá u nich „polskou srdečnost“.

Převážná část Poláků se s anglickou společností skutečně příliš nesžila. Bezesporu k tomu přispívá vykonávání nekvalifikovaných prací, při nichž se polským pracovníkům stěží poštěstí navázat hlubší vztahy s místními. Většina Poláků je hodně mobilních a často mění práci, navíc se mnozí po krátkodobém pobytu v Devonu vrací zpět domů. Poláci jsou tudíž všeobecně i sami sebou vnímáni jako dočasní sezónní pracovníci. To má samozřejmě svá úskalí.

Majitel polského obchodu Krzysztof Majewski rozhodně říká: „Neměli by se sem zvat jedinci, kteří nerespektují pravidla.“¹¹ Majewski vysvětluje, že mnoho Poláků jen tak přijede do Anglie, pracuje načerno, a pak odjede pryč. „Jen se zeptejte Angličanů, co jim na Polácích vadí. Řeknou Vám, že je to neplacení daní a neznalost jazyka,“ rozhořčuje se Majewski. Anglie se stala novým domovem nejen pro něj, ale i pro jeho manželku a čtyři děti. Šířící se předsudky o Polácích mu samozřejmě vadí, a proto je k některým krajanům kritický. Zároveň však připouští, že pracovní podmínky nekvalifikovaných dělníků jsou skutečně těžké a svým způsobem utvrzují nekonečnou fluktuaci na takových pracovních pozicích.

Poláci jsou ovšem známí svou soudržností, k níž možná přispívá i jejich katolické vyznání v jinak převážně protestantské či nevěřící společnosti. Jednou do měsíce je v Exeteru katolická mše výhradně v polštině, vedená polským knězem z polské farnosti v nedalekém městečku Stover. „Při polských bohoslužbách bývá kostel zaplněn až do posledního místa,“

⁹ Thomas Spencer se mnou uskutečnil rozhovor 9.3. 2010 v ředitelství Stagecoach Devon, Exeter

¹⁰ Rozhovor s paní Goshou se uskutečnil 21.2. 2010

¹¹ Rozhovor s Krzysztofem Majewski se uskutečnil 21. 3. 2010 v polském obchodě 10 to 10, Exeter

přiznává kněz Michael Wheaton.¹² Zajímavě podotýká, že polská farnost ve Stoveru byla založena během druhé světové války a udržela se až dodnes, protože polští vojáci se ze zřejmých důvodů nemohli po válce do rodné země vrátit¹³. Kněz zároveň říká, že „pro Poláky se zdá být anglický jazyk větší překážkou než pro ostatní národnostní skupiny“. Poukazuje přitom na začarovaný kruh, kdy lépe jazykově vybavení Indové a Filipínci pracují převážně ve zdravotnictví, zatímco nově příchozí Poláci se uplatní spíše v továrnách s již výhradně polským personálem, kde tudíž není znalosti úředního jazyka ani potřeba. Polští dělníci navíc většinou sdílí stejné ubytování a chodí spolu do stejných „zpolštělých“ hospod, čímž svou sounáležitost utvrzují.

Závěrem

Polští dělníci si v Devonu vytvářejí „svůj malý polský svět“. Poláci jsou díky své skromnosti a pracovitosti u britských zaměstnavatelů nadále velmi oblíbení a vzhledem k své mobilitě dokonce vykazují mnohem menší procento nezaměstnanosti než ostatní národnostní skupiny.¹⁴ Zaměstnávání Poláků britskými společnostmi tak bezpochyby odráží ekonomické zájmy obou zúčastněných stran. Na druhou stranu, s posilující polskou měnou se nekvalifikovaná zaměstnání v Anglii zdají pro Poláky již dnes méně lákavá a je tudíž na místě se zeptat, kdo případně nahradí jejich místa. Navzdory všem těžkostem lze přesto najít i Poláky, kteří v hostitelské zemi našli dlouhodobou smysluplnou práci a mají v úmyslu stát se součástí britské společnosti. Většina polských pracovníků v Devonu se ovšem součástí anglické společnosti příliš necítí.

Reportáž vznikla v rámci projektu "Migrační politika v krizi" Multikulturního centra Praha za podpory nadace Open Society Fund Praha.

O autorce

Autorka je studentkou politologie a sociologie na Univerzity of Exeter ve Velké Británii a v rámci svého studia strávila jeden akademický rok na Institutu politických studií ve Štrasburku. Svou bakalářskou práci píše na změny migrační politiky České republiky v důsledku přistoupení do schengenského prostoru.

¹² Rozhovor s panem Wheaton se uskutečnil 21.2. 2010, "Parish of The Sacred Heart", Exeter

¹³ Fotky z bývalého vojenského kampu nedaleko městečka Stover lze najít na

<http://www.28dayslater.co.uk/forums/showthread.php?t=41313>

¹⁴ Vice informací viz "The UK's new Europeans: Progress and challenges five years after accession", Madeleine Sumption and Will Somerville Migration Policy Institute, Equality and Human Rights Commission Policy report, 2009